

Motion till riksdagen 2007/08:Sf28

av Veronica Palm m.fl. (s)
med anledning av prop. 2007/08:147

Nya regler för arbetskraftsinvandring

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen avslår proposition 2007/08:147 Nya regler för arbetskraftsinvandring.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om utvecklingen av politiken för arbetskraftsinvandring samt om den parlamentariska utredningen Kommittén för arbetskraftsinvandring (Kaki).

Motivering

Vi vill inledningsvis framhålla att det är bra och önskvärt att människor vill komma till Sverige för att arbeta. Arbetskraftsinvandring fyller ett behov av personal som inte kan tillgodoses på annat sätt och bidrar till att svenska företag utvecklas. Men vi socialdemokrater anser att ett grundläggande krav för att få arbetstillstånd i Sverige är att arbetsgivaren erbjuder löner, anställningsvillkor, försäkringsskydd och övriga villkor som ligger på samma nivå för vad som gäller i yrket eller i branschen i Sverige. Dessa förutsättningar regleras vanligtvis genom kollektivavtal som tecknas mellan parterna på arbetsmarknaden.

Regeringens proposition innehåller flera förslag som stämmer överens med den inriktning som finns i den Kaki-utredning som tillsattes av den tidigare socialdemokratiska regeringen. Exempelvis längre tillståndstider och att ett tidsbegränsat arbetstillstånd ska kopplas till ett specifikt arbete och en specifik arbetsgivare under de första två åren. Det ger stabilitet i anställningen och möjlighet till framförhållning för både arbetstagare och arbetsgivare.

Vi socialdemokrater är positiva till förslag som gäller villkoren för gäststudenter och deras möjligheter att utveckla de kunskaper de förvärvar i Sverige på den svenska arbetsmarknaden, utan att behöva lämna landet för att

Fel! Okänt namn på

söka arbetstillstånd. Vi ställer oss även positiva till förslaget om möjligheter till s.k. arbetsökavisa. Om regeringens förslag hade präglats av dessa delar hade vi i riksdagen haft bättre förutsättningar att finna bredare samförstånd över blockgränserna.

För oss socialdemokrater går det en tydlig skiljelinje mellan arbetskraftsinvandring och asylskäl för migration. De senaste årens reformer har syftat till att få en så kort asylprocess som möjligt med en tydlig start och ett tydligt avslut. Den borgerliga regeringens förslag om att asylsökande efter ett negativt beslut i asylprövning under vissa förutsättningar ska kunna "byta spår" och bli arbetskraftsinvandrare riskerar att undergräva en tydlig asylprocess. Graden av arbetsförhet kan bli avgörande för uppehållstillstånd och inte de inledande skyddsskälerna. De mest skyddsbehövande löper därmed risk att få sämre förutsättningar. Det står även i bjärt kontrast till den överenskommelse för arbetskraftsinvandring som tidigare funnits med förankring mellan parterna och de politiska partierna.

Sveriges långa tradition av migration

Sverige har en lång tradition av migration. Människor har i olika tider lämnat Sverige för att bo och leva i andra länder. Människor från andra länder har invandrat till Sverige för att arbeta. Under tidigare perioder av högkonjunktur har Sverige arbetat aktivt med att rekrytera arbetskraft inom bristyrken från t.ex. Finland, före detta Jugoslavien men även andra länder runt Medelhavet. Det har varit en viktig förutsättning för att utveckla den svenska välfärden under stora delar av efterkrigstiden.

Under senare år har migration i stor utsträckning handlat om människor som flytt från krigshärjade länder för att söka sig trygghet och nya livschanser i Sverige. Genom tiderna har Sverige varit förhållandevis generöst med att ge människor möjligheter att möta den svenska arbetsmarknaden och att få ta del av vårt utbildningssystem. Unga människor från så s.k. tredje land utanför EU/EES har haft möjlighet att studera vid svenska universitet och högskolor. De har även möjlighet att arbeta vid svenska företag under utbildningstiden.

Sedan den senaste perioden av arbetskraftsinvandring under högkonjunktur, och den påföljande perioden av lågkonjunktur med en ökad arbetslöshet som följd, har det i Sverige funnits en brett förankrad politisk överenskommelse om en reglerad invandring. Överenskommelsen har varit förankrad såväl hos arbetsmarknadens parter som över blockgränserna i Sveriges riksdag. Denna överenskommelse har skapat förutsättningar och ett ansvarstagande gentemot dem som invandrat – även i tider av lågkonjunktur. Den har sörjt för en stabil arbetsmarknad och förutsättningar för de samhälleliga åtgärderna som arbetskraftsinvandring innebär.

I den utredning som tillsattes av den tidigare socialdemokratiska regeringen för att se över den framtida arbetskraftsinvandringen till Sverige var den historiska roll som migrationen spelat central. Det handlade om att analysera erfarenheter av tidigare arbetskraftsinvandring och hur denna hanterats i såväl låg- som högkonjunktur. Det handlade även om att se på Sveriges gällande

regler inom ramen för den reglerade invandringen och vår hantering i förhållande till övriga västländer – länder som i likhet med Sverige har behov av att se över sina respektive nationella regelsystem med anledning av den negativa demografiska situation som många länder lever med i dag. De inom EU framtagna direktivförslagen för en flexiblere arbetsmarknad visar på de gemensamma behoven.

Sverige kan utifrån ett relativt högt födelsetal tyckas ha bättre utgångsläge än många andra västländer. Ändå är Sverige i behov av en ökad invandring för att kunna fortsätta att utvecklas som välfärdsland.

Den borgerliga regeringens förslag till nya regler för arbetskraftsinvandring anger dock en inriktning där arbetsmarknadens parter inte längre ges ett ömsesidigt och reellt inflytande över formerna för arbetskraftsinvandring. Det gäller inte minst avskaffandet av den myndighetsbaserade arbetsmarknadsprövningen, borttagandet av ett ömsesidigt inflytande från arbetsmarknadens parter och förslaget om att den enskilde ska kunna gå från att vara asylsökande till att bli arbetskraftsmigrant. Med anledning av dessa avsteg från en brett förankrad överenskommelse och vidtagna förändringar utifrån den parlamentariska Kaki-utredningen avslår vi socialdemokrater regeringens proposition.

Investeringar för både tillväxt och värdigt bemötande

Vi socialdemokrater bejakar människors vilja och möjligheter att flytta över nationsgränser. Vi vill därför utveckla en politik för arbetskraftsinvandring som ger bättre förutsättningar både för människor som väljer att komma hit för att arbeta och för Sveriges möjligheter att möta dessa människor på ett värdigt sätt. Vi vill investera i väl avvägda och utvecklade förslag som både tillgodoser de behov som finns på arbetsmarknaden och berättigade krav för ett värdigt bemötande av de människor som söker sig hit för att arbeta.

Vår inriktning tar sin ansats i den genomförda översynen av regelsystemet om arbetskraftsinvandring från tredje land som den parlamentariska utredningen Kaki lade fram till regeringen hösten 2006. Detta förslag värnar en brett förankrad överenskommelse med möjlighet till ökad arbetskraftsinvandring och förstärkta förutsättningar för det svenska välfärdssystemet.

Regeringens förslag står däremot i bjärt kontrast till den överenskommelse för arbetskraftsinvandring som tidigare funnits och som varit förankrad i de politiska partierna i Sveriges riksdag.

Vår bestämda uppfattning är att ett grundläggande krav för att få arbetstillstånd i Sverige är att löner, anställningsvillkor, försäkringsskydd och övriga arbetsvillkor ligger på samma nivå som för vad som gäller i yrket eller i branschen i Sverige. I Sverige är det de fackliga organisationerna som har bäst kunskap om löner och anställningsvillkor. De är därför bäst skickade att avgöra om villkoren lever upp till de krav som ställs. Vi socialdemokrater anser att regeringen ska garantera att fackliga organisationer ges reella möjligheter att yttra sig om löner och anställningsvillkor i varje enskilt fall. De förslag som sammantaget lagts fram och i vissa delar beslutats under senare år ger

Fel! Okänt namn på

inte de förutsättningar för bevakning av anställningsvillkor för arbetskraftsinvandrade som regeringen anför i propositionen.

Den offentliga prövningen – garant för stabilitet och goda villkor

Vi socialdemokrater motsätter oss regeringens förslag om att avskaffa den myndighetsbaserade arbetsmarknadsprövningen. Den myndighetsbaserade prövning som hittills genomförts av Arbetsmarknadsverket, och där fackliga organisationers utlåtande är en viktig del, lyfts nu bort till förmån för en prövning där endast arbetsgivarens behov av arbetskraft blir styrande. Hur rekryteringsläget i hela landet ser ut kan knappast en enskild arbetsgivare känna till varför det riskerar att uppstå fall av undanträngning av personer här i landet som står till arbetsmarknadens förfogande.

Vi anser att någon form av offentlig prövning av behoven och rimligheten i företagens anställningar av arbetskraft behövs. Annars innebär regeringens förslag i princip att den överlåter till enskilda arbetsgivare att fatta beslut om vilka personer som ska beviljas uppehålls- och arbetstillstånd i Sverige. En sådan ordning kan få orimliga konsekvenser. Arbetskraftsinvandring får aldrig bli ett sätt att kringgå lagar och regler för att dumpa löner och villkor på arbetsmarknaden.

Regeringen måste noga redovisa hur den ska förhindra att regelverket missbrukas av oseriösa arbetsgivare. Vi anser också att det behövs en nationell styrning. Regeringen måste säkerställa att någon myndighet gör en verklig prövning av arbetsgivarens seriositet. Det är dock tveksamt om ansvaret för bevakning av anställningsvillkor bör ligga hos Migrationsverket, som har till främsta uppgift att hantera asyl- och flyktingfrågor.

Skiljelinje mellan arbetskraftsinvandring och asylskäl för migration

Det finns skäl att nogsamt skilja på den mer eller mindre frivilliga migration som är baserad på att söka arbeta och förbättrade levnadsförutsättningar och den migration som är förknippad med flyktingskap och asylsökande.

Vi vill varna för riskerna med regeringens förslag om att asylsökande efter ett negativt beslut under vissa förutsättningar ska kunna stanna i landet och arbeta om han eller hon under asylprövningen hunnit skaffa sig ett arbete. Den föreslagna ändringen som innebär att man "byter spår" för att i stället bli arbetskraftsinvandrare, riskerar att underminera asyl- och skyddsskäl enligt gällande konventioner. Vi ser en risk att graden av arbetsförhet kan bli avgörande för uppehållstillstånd och inte de inledande skyddsskälerna. Det i sin tur kan allvarligt påverka eller underminera hela asylsystemet.

I den till regeringen under hösten 2006 avlämnade utredningen, Kaki, belystes också de problem som finns med en ökad sammanblandning av olika

Fel! Okänt namn på

skäl för migration. Man pekade just på inverkan på möjligheterna för dem som söker sig till Sverige av skyddsskäl.

De möjligheter till arbete som ges till asylsökande under prövningstiden har gett såväl ökade integrationsförutsättningar som viktiga sysselsättningsmöjligheter under en ofta ansträngande asylprövningsprocess. De svenska reglerna om möjlighet till arbetstillståndsundantag under prövningstiden är en öppning för individen som skiljer sig från reglerna i de flesta västländer.

Vi socialdemokrater ser positivt på möjligheten för asylsökande att möta den svenska arbetsmarknaden under prövningstiden. Men kopplat till möjligheten till ”spårbyte” som föreslås i propositionen kan förslaget skapa en rad oönskade effekter. Risker för undanträngningseffekter som en sammanblandning av asyl och arbetskraftsinvandring kan innebära är uppenbar. Ett synsätt som också framgått i remissutlåtanden från flera viktiga remissinstanser. Att regeringen trots det föreslår möjligheter till s.k. ”spårbyte” innebär en risk att regeringen återskapar ett system med långa handläggningstider. Ett system som riksdagen genom införandet av en ny instans- och processordning ville få bort.

Genom införandet av s.k. ”spårbyte” löper den enskilda asylsökande risk att även hamna i en olycklig beroendeställning till sin arbetsgivare vilket framgår i remissvar från fackliga organisationer. Möjligheten att ställa berättigade fackliga krav på sin arbetsgivare minskar under sådana former.

Stockholm den 20 maj 2008

Veronica Palm (s)

Ronny Olander (s)

Kurt Kvarnström (s)

Matilda Ernkrans (s)

Magdalena Streijffert (s)

Siv Wittgren-Ahl (s)

Göte Wahlström (s)

Jasenko Omanovic (s)